

Strandskyddet:

Leksand den 1.10.2005

SmåKoms svar på remissen från Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet om nya strandskyddsbestämmelser

Synpunkter på Ds 2005:23 *Ett förnyat strandskydd*

Under juli månad skickade regeringen genom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet ut sitt sedan länge aviserade förslag om strandskyddslagstiftningen och dess tillämpning till ett antal remissaktörer som SmåKom, Sveriges Kommuner och Landsting samt 38 enskilda kommuner. I det nu aktuella remissvaret från SmåKom utgör vårt yttrande över Naturvårdsverkets utredning från 2002 utgångspunkten för våra principiella ställningstaganden. En annan utgångspunkt är att vi vill ha kvar strandskyddet som viktigt miljöskydd men anpassat till de lokala miljö- och samhällsvillkoren. Det betyder verkliga lättnader i landsbygdsregionerna men möjligheter till skärpningar i och kring storstäderna.

Till de för SmåKom **grundläggande principerna** i dessa frågor hör ståndpunkter som:

- a) att SmåKom i likhet med Sveriges Kommuner och Landsting på mycket goda grunder vill inordna strandskyddsbestämmelserna i PBL. Anledningen är att en kommun - eller flera samverkande kommuner - måste ha ett helhetsgrepp om den totala samhällsutvecklingen och markanvändningen inom sina gränser. I annat fall kan man inte samordna resurser effektivt, samplanera olika samhällsförändringar och skapa en attraktiv helhetsmiljö för befintliga och nya invånare.
- b) att man endast på lokal nivå, eller i samverkan mellan två eller flera kommuner i en delregion, har den lokalkännedom och de nätverk som krävs för att föra en bred dialog med kommunens medborgare och skilda lokala organisationer som miljögrupper, fastighetsägare, företagarföreningar, fackföreningar, jordbrukare m.fl. om hur markens framtida disponering bör se ut med tanke på att skapa en hållbar och attraktiv kommun
- c) att subsidiaritetsprincipen skall gälla så långt detta är möjligt, vilket är extra viktigt i Sverige som har en lång tradition av omfattande statlig detaljstyrning av regioner och kommuner
- d) att samtliga kommuner skall behandlas lika utifrån en generellt gällande lagstiftning där de lokala anpassningarna görs lokalt utifrån långsiktiga och uthålliga samhälls- och miljömål. Dessa funktioner och avvägningar kan och bör inte göras centralt
- e) att man i Sverige bör underlätta för människor att få en större vattenkontakt via boendet i både permanent- och fritidshus eftersom medborgarna klart visat att de vill ha någon form av vattennära boende. Dessa önskemål kan väl förenas med skydd av strandmiljöer där detta är nödvändigt eller önskvärt
- f) att Länsstyrelserna inte kan ges en generell rätt att överpröva kommunala beslut närhelst styrelserna så finner lämpligt. Då skulle tilltron till både rättssystemet och den statliga administrationen allvarligt rubbas.

Vi kritiserade i vårt förra remissvar från hösten 2002 att endast kommunerna inom Mål 1-området skulle få lättnader i strandskyddet med tanke på att önskemålen om förändringar finns i hela Landsbygdssverige. Vi är dessutom helt emot ett beslutsfattande där centrala statliga organ avgör vilka kommuner som bör få mer restriktiva villkor respektive lättnader i gällande lagstiftning vad avser tillämpningen av strandskyddet.

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementets arbetsgrupp har i den aktuella rapporten föreslagit en modell där man via olika kriterier, som ger sken av vetenskaplighet och objektivitet men som i verkligheten är värdemässigt tillryxade regler, kommit fram till att några ytterligare kommuner utöver de i Mål 1-området (vilket föreslogs i den förra utredningen) skall få lättnader vid tillämpningen av strandskyddsbestämmelserna. Det gäller ett 20-tal kommuner i främst Värmland, Dalsland och Småland. Att på detta sätt utvidga den tidigare föreslagna gruppen av kommuner ändrar på intet sätt vår principiella hållning att samtliga kommuner skall behandlas på ett likartat sätt.

Urvalet av kriterier för att indela landets kommuner i en grupp med ”god tillgång till inlandsstränder” och i en annan grupp ”utan god tillgång” har gjorts utifrån två tekniska bedömningsgrunder som departementets arbetsgrupp formulerat men knappast sakligt motiverat för att inte ge, eller slippa ge, en generell lättnad i landsbygdskommunerna när det gäller tillämpningen av ett modifierat strandskydd.

Kriterium nr 1 handlar om **graden av bebyggelsepåverkan**. Utredningsgruppen har gjort en avgränsning med innebörden att kommuner med en ”god tillgång till inlandsstränder” utgörs av kommuner där graden av bebyggelsepåverkan är högst tio procent. Begreppet avser ...”andelen strand med byggnader för bostäder, såväl permanentbostäder som fritidsbostäder, och verksamheter inom 100 meter från vattenlinjen”.

Enligt SmåKoms mening bör man ifrågasätta detta begrepp, som i praktiken utformats som cirklar kring alla tomter med byggnader inom strandområdet med 100 meters radie. Vi anser dock att siffran 10 % är det mest kontroversiella i tillämpningen av begreppet. Varför 10 och inte 18 eller 23, alternativt 8 procent? Det finns ingen logik i begreppet, som dessutom leder till att extra stora områden klassas som bebyggelsepåverkade. Det har uppenbart formulerats och preciserats för att skapa en restriktiv och lokalt icke anpassad politik, vilken i praktisk utövning får mycket negativa konsekvenser i stora delar av landet.

Kriterium nr 2 handlar om **tillgången till obebyggd inlandsstrand** räknat i antal meter per invånare. Utredningsgruppen har valt måttet minst 50 meter obebyggd strand per invånare som mått på extra stor tillgång till inlandsstränder. Varför inte 25 eller 200 meter per invånare? De runda cirklarna kring bebyggda tomter i strandområdena ger dessutom färre meter per invånare än mer sakliga analyser. Även om vi hade tekniska kriterier som gick att förstå och acceptera kan SmåKom ändå inte godta denna typ av central detaljstyrning av den lokala miljön utifrån ovan anförda grundläggande principer.

Den övergripande frågan är givetvis om staten utifrån ett ”Top down”-perspektiv skall fastställa i detalj hur strandskyddet skall tillämpas geografiskt. Det alternativ vi förordar är att man via en allmän lagparagraf överlåter åt de lokala aktörerna med kommunerna i spetsen att tillsammans med folkliga organisationer, markägare, företagare, fack, miljögrupper etc. samt Länsstyrelsen fastställa innehållet i en översiktsplan. Då får man ett folkligt och brett

förankrat förslag om vilka områden som kan bebyggas och vilka som helt bör skyddas från bebyggelse. En sådan lösning garanterar att medborgarna slår vakt om strandskyddet.

Staten övertar via Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementets förslag inte bara de viktigaste besluten jämfört med idag. Förslaget leder i praktiken även till en misstro mot den lokala demokratin och att det kan finnas ansvarskännande miljömedvetna människor på lokal och regional nivå. Man tycks utgå från att de enda som kan skydda svensk naturmiljö från hänsynslös eller oansvarig exploatering är statligt anställda tjänstemän i Naturvårdsverk och departement.

Till de övriga kontroversiella förslagen i den aktuella utredningen hör enligt SmåKoms mening:

- Att Naturvårdsverket skall vara kvar som högsta överprövningsmyndighet – vi föreslår att Länsstyrelsen i dialog med de lokala aktörerna utgör högsta instans
- Att Länsstyrelserna skall få ökat inflytande på frågorna på kommunernas bekostnad. Bl.a. skall styrelserna lättare kunna dra in dispenser som kommunerna har och dessutom på eget initiativ – d.v.s. ej enbart via överklagningar av grannar etc
- Att strandskyddet lättare skall kunna utökas till 300 meter på betydligt fler ställen än idag
- Att Naturvårdsverket skall komma med föreskrifter som man kallar ”allmänna råd”. Dessa blir i praktiken *föreskrifter* om verket dessutom skulle bli högsta överklagningsmyndighet
- Att Naturvårdsverket skall formulera nya tillsynsmetoder och att verket skall komma med ett förslag om avgifter för att få dispens eller utredning i ärendet. Här finns risk för en ytterligare barriär som försvårar byggandet i eftersökt miljö på landsbygden
- Länsstyrelserna skall senast 2009 komma med beslut om vilka områden som skall ha 300 meters skydd istället för 100 meter
- Länsstyrelserna skall fram till 1.7.2007 ompröva gällande delegationer om dispenser och utöva en aktivare tillsyn
- Dispens skall bli svårare att erhålla
- Omedelbar återgång till strandskydd i de fall en detaljplan som innefattar ett strandområde skall ändras
- Att fritidshus inte kommer att hanteras på samma sätt som permanentbostadshus.

SmåKom är ju inte och har aldrig varit motståndare till strandskyddet som princip. Det behövs, särskilt i och kring större städer. Vi vill dock inte att stora delar av landsbygden råkar ut för något vi kan kalla kollektiv bestraffning för att några storstadskommuner uppenbart hanterat skyddet på ett alltför generöst sätt efter de mest attraktiva havskusterna. Att göra en lag utifrån extrema förhållanden på några få ställen och försöka tillämpa den på hela landet verkar inte vara någon särskilt genomtänkt princip.

Risken är uppenbar att en alltför restriktiv hållning i dessa frågor på sikt kan göra att det skydd som säkert en majoritet av svenska folket i någon form önskar inte går att upprätthålla i ett längre perspektiv. Endast en princip grundmurad hos befolkningen är långsiktigt hållbar.

SmåKom har i sitt ovan nämnda remissvar från 2002 formulerat ett antal praktiskt inriktade tillämpningsprinciper för hur ett modifierat strandskydd skulle kunna hanteras. **Vi vill avslutningsvis citera dessa något bearbetade principer samtidigt som vi framhåller att nu framlagt förslag inte kan läggas till grund för en regeringsproposition. Det behövs omfattande förändringar på de punkter som vi framhåvt i vårt yttrande.**

Förutsättningarna för otvetydiga och av många aktörer (främst kommuner) efterfrågade lättnader i möjligheterna att bygga mer vattennära är enligt SmåKom:

- ?? Att man som villkor för nya tolkningar av strandskyddsbestämmelserna skall ha en gällande översiktsplan för den aktuella kommunen, där olika parter på skilda nivåer i samhällsplaneringen fått möjlighet att framföra sina synpunkter*
- ?? Att kommunen alltid skall ha ett samråd med aktuell Länsstyrelse om översiktsplanen men beslutsrätten och eventuell dispensrätt hanteras av kommunerna själva. Överklagning av dispenser sker till Länsstyrelsen i de fall tvist uppstår om huruvida kommunen följt den antagna översiktsplanen eller annan övergripande nationell lagstiftning. Någon ytterligare överinstans behövs inte i dessa frågor*
- ?? Man så långt som möjligt underlättar för det rörliga friluftslivet i tätortsnära områden att utnyttja närheten till sjöar och stränder*
- ?? Man i dessa senare miljöer - de tätortsnära - i samband med nybebyggelse alltid garanterar att medborgarna i gemen utan besvär kan nå stränderna. I samband med nybebyggelsen ordnas därför, om sådana önskemål föreligger, gång- och cykelstigar nära strandkanten vilket å andra sidan möjliggör att bebyggelsen kan placeras närmare vattenlinjen än med dagens bestämmelser*
- ?? Bestämmelserna om strandskyddet inordnas i PBL-lagen i syfte att möjliggöra en samordnad och helhetsorienterad markanvändningsplanering, där kommunerna har ett ansvar för att ta ett samlat grepp över den fysiska planeringen i genomtänkta former. Under alla omständigheter bör alla viktiga miljömål och markanspråk hanteras i ett sammanhang.*